

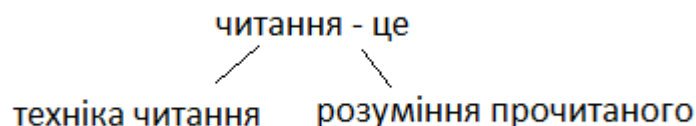
Удосконалення техніки читання на уроках мови

Лобчук О.Г,
доцент кафедри початкової освіти
та методик гуманітарних дисциплін
Київського університету
імені Бориса Грінченка.

Читання – це вид мовленнєвої діяльності, що полягає в декодуванні графічних знаків, тобто перекладі буквеного коду в розумові образи, які реалізуються в зовнішньому або внутрішньому мовленні.

Неможливо переоцінити значення читання. Читання – це важлива умова для навчання усіх предметів, це канал одержання інформації. Як особливий вид діяльності читання має великі можливості для розумового, естетичного і мовленнєвого розвитку. Навчання читання, аналізу й розуміння текстів є основою розвитку й удосконалення таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання, говоріння, письмо. Сформовані навички читання створюють умови для побудови власних висловлювань: переказу почутого чи прослуханого, висловлювання власних думок.

Оскільки, за твердженням психологів, для читання як виду мовленнєвої діяльності характерні дві взаємопов'язані сторони: одна з них знаходить своє вираження "в русі ока і мовнорухових процесах", друга – "в русі думки, почуттів і намірів читача, які викликані змістом того, що читається" (Егоров Г.Т. Очерки психологии обучения детей чтению. – М., 1953. – с. 7.). то сам процес читання включає такі компоненти, як зорове сприйняття, вимова і осмислення. Інакше кажучи:

У чинній програмі з рідної мови подано не тільки зміст роботи з читання, а й перелік читацьких умінь, які повинні бути сформовані. Зважаючи на те, що спеціальних годин на уроках мови на читання не відводиться (є спеціальний

предмет "читання"), перераховані у програмі уміння повинні удосконалюватись під час вивчення мовних і мовленнєвих тем.

Специфікою роботи з читання на уроках мови є те, що особлива увага учнів повертається до правильної вимови, значення слів, інтонації речень різних за структурою, смислового членування за допомогою пауз, мелодики тощо. Опрацювання тексту завжди має розпочинатися із читання (вголос чи мовчки), перевірки його розуміння, короткого обговорення.

Важливим аспектом читання є розвиток інтересу до книги, формування уміння самостійно працювати з книгою. Робота з підручником з рідної мови передбачає регулярне навчання учнів користуватися заголовками, умовними позначками, виносками, таблицями, схемами, різними шрифтами і розуміти їх призначення, розрізняти в тексті роз'яснення, правила для засвоєння, приклади, знаходити на сторінці потрібний матеріал тощо.

У даній статті розглянемо більш конкретно роботу з **удосконалення технічних навичок читання**.

Чинною програмою передбачено такі види читання, як читання вголос і мовчки.

Читання вголос сприяє орфографічній грамотності формуванню навичок сприйняття і відтворення інтонаційного і ритмомелодійного ладу мовлення, збагаченню словникового запасу і набору структурних моделей і тим самим – удосконаленню усного і письмового мовлення.

Читання мовчки – читання "очима", без зовнішніх мовленнєвих рухів, характеризується активізацією процесів розуміння, запам'ятовування і засвоєння прочитаного, а також зростання темпу, порівняно з читанням вголос. Отже, вправи з удосконалення техніки читання мають бути спрямовані на:

1. **Розвиток чіткості вимови.** Матеріалом для відпрацювання вимови може бути:

1) читання скоромовок:

– *Гуси, гуси, гусенята!* –

гусенят багато в Гната.

– *Гей, гиля!* –

ім Гнат гука.

Відганяє гусака.

- 2) Читання слів, вимова і написання яких не збігається (*с[е,и]ло, в[еи]сло, п[еи]ро, в[еи]сна, к[еи]рмо, р[еи]вуть*); важких для вимови слів:
(*[дж]міль, [дз]еркало, [дз]ига, [дз]вінок, брин[дз]а*)

2. Вироблення уваги до слова і його частин як передумови правильного читання. Це може бути:

- 1) читання слів з різним закінченням (*зуб–зуби–зубами, кінь–конем–на коні*); зі спільним коренем (*зима–зимовий–зимонька–зимувати*); словосполучень з різними частинами мови (*вірний друг–вірність друга, вітер моря–морський вітер*).

Зазначимо дуже важливу деталь: такі вправи використовуються лише під час вивчення відповідних мовних тем. Скажімо, вказану вище скоромовку можна запропонувати як дидактичний матеріал під час вивчення теми "Спільнокореневі слова". Після того, як учні позмагаються у скоромовку, вчитель пропонує відповісти на питання:

- а) Які слова скоромовки є спільнокореневими? (*гуси, гусенята, гусак*).
б) Які слова мають спільний корінь, але не є спільнокореневими? (*гусенята, гусенят*) чому?

3. Розвиток швидкості читання. Над розвитком швидкості необхідно працювати систематично. Однак швидкість читання повинна тісно пов'язуватись з осмисленням того, що учень читає. Тому на уроках мови важливі вправи, які передбачають знаходження в тексті певних слів, речень, абзаців, які підтверджують певне судження, готують учнів до переказу. Тут важливо звернути увагу на розвиток швидкісного читання без зовнішніх проявів проговорювання. Для цього рекомендуються вправи, коли учні читають заданий текст з фіксацією часу і наступною перевіркою змісту прослуханого.

- 1) У поданому тексті за 1(2) секунди знайдіть:
- а) 4–6 слів з ненаголошеним [е,и] в першому складі;
б) 5–6 прикметників (дієслів);
в) елементи опису (міркування);

г) антоніми (синоніми) до слів, що записані на дошці.

2) За 1хвилину назвіть кількість речень у записаному на дошці тексті (без поділу на речення);

3) Дайте відповідь словами тексту.

Два–три запитання записані на дошці. Учні читають даний їм текст і знаходять слова, які є відповіддю на запитання. Вчитель відзначає тих, хто це зробив першим.

4) Відкрийте останню сторінку підручника ("Зміст").

Хто першим назве:

а) теми, які вивчались у розподілі "Іменник" ("Прикметник");

б) сторінки, на яких можна дізнатись про зміст розділу "Слово".

5) Де у підручнику треба шукати запитання для повторення? Назвіть сторінку з такими запитаннями. Як це зробити швидко?

У формуванні навичок швидкого читання велике значення має робота в парах. Один учень читає, другий фіксує час, ставить запитання до прочитаного змісту.

Діти люблять читати перед класом підготовлений вдома текст для переказу.

4. Розвиток антиципації окремих слів може здійснюватися за допомогою таких вправ:

1) Доповніть першу (другу) частину приказки (*Дав слово...*).

2) З'єднайте дві частини прислів'я:

Не одяг прикрашає людину, а ... / не страшно нічого

Хто не чинить лиха, тому ... / добрі діла

3) Доповніть діалог:

– *Олю, у тебе є українські народні казки?*

– ...

– *А ти не можеш нагадати героїв казки "Котигорошко"?*

– ...

4) Доповніть текст одним із прислів'їв.

У нашому саду поселилася сім'я синичок. Влітку у синичок з'явилися

дітки. Пташки трудилися ціле літо і виростили п'ять маленьких синичок. А восени наш сад дав хороший врожай, бо ...

Прислів'я: 1. Хто не працює, той не їсть.

2. Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.

3. Де є пташка, там гинуть комашки.

5) Прочитай. Визнач тему і основну думку висловлювання, яке ти можеш скласти за наведеними словами.

Люди, хліб. Зерно, дивом. Кинуте, колоском. Соками землі. Нелегко дається. Ціну, хлібороби

Прочитайте відкриті слова. (На дошці записаний текст. Частина його закрита)

<i>В будинку</i>	Сергійка жив їжачок. Він
<i>був ручний.</i>	Всі його часто
<i>гладили.</i>	За це його прозвали
<i>Пухнастиком</i>	
<i>Восени.</i>	їжак зник. Хлопчик його
<i>довго</i>	шукав, але не знайшов
<i>Навесні</i>	...

– Про кого говориться в тексті? Що про нього говориться? Як ви здогадались?

Прочитайте відкритий текст. Доберіть заголовок. Доповніть текст

7) Прочитайте текст про себе. Подумайте, які слова зайві. Прочитайте текст вголос.

Про Дмитрика

Настав (вечір, ранок, полудень). (сховалося за обрій, стало перед неба, зійшло) сонечко. Дмитрик (ліг у постіль, заснув, прокинувся). Швиденько вмився, (пообідав, поснідав, повечеряв) і пішов до школи.

Запиши текст. Підкресли дієслова.

Таким чином, удосконалення техніки читання на уроках мови буде проходити ефективніше, якщо: а) учні будуть усвідомлювати практичне

значення швидкого і правильного читання; б) вчитель добиратиме завдання і дидактичний матеріал так, щоб органічно поєднувати вирішення як лінгвістичних задач, так і розвиток техніки читання.

газ. “Початкова освіта”, 2012, №1-3, с. 9-10